

PRİZREN / KOSOVA'DAN TÜRK DÜNYASINA BAKIŞ: "BAY"

Fatma Açık¹

"Geldikti bir zaman Sarı Saltık'la Asya'dan,
Bir bir Diyar-ı Rum'a dağıldık Sakarya'dan." (Yahya Kemal Beyatlı)

ÖZET: Günümüzde kültür, sosyal hayat, değerler, inanç ve gelenekler küreselleşme sonucu tehdit altındadır. Azınlık olarak yaşayan topluluklar üzerinde bu tehdidin boyutları daha da fazladır. Küreselleşme birçok açıdan gelenekten, kültürden, geçmişten kopmaları ve kırılmaları birlikte getirmektedir. Kültürünü koruyamayan, gençlere aktaramayan milletler, topluluklar yabancı ve egemen kültürlerin etkisiyle yok olmaya mahkûmdurlar. İnsanlara özellikle de gençlere yaşadığı toplumunun kültürel değerlerini tanıma imkânları sağlayan unsurlardan biri olan basın özellikle yazılı basının yeri yadsınamaz. On dokuzuncu yüzyılın sonları ve yirminci yüzyılın başlarında Türk coğrafyasının genelinde periyodiklerin fikir ve sanat dünyasının gelişmesinde büyük rol oynamalarının yanında ortak milli kültürün alt yapısının öğretilip sevdirmesinde, milli kültürün tarihi ve kültürel bir miras olduğu, milli kültür donanımı almadan evrensel kültürde yer alınmayacağı bilinci verilmesinde üstlendikleri görev dikkat-i şayandır. Bu bildiride 1994 - 2010 yılları arasında ayda bir defa bazen de iki ayda bir olmak üzere on altı yıldır yayımlanan, edebi, tarihi, kültürel yönden son derece önemli dergilerden biri olan "Bay"ın üstlendiği misyon üzerinde durulacaktır.

Bir kısmı birbirine komşu coğrafyalarda diğer kısmı ise Makedonya'dan çok uzakta yaşamasına rağmen tarihi ve kültürel bağlarla bağlı olan halkımızın kendi kültürüne yabancılaşmaması, milletin ortak kültürel değerleriyle beslenmesi, kişilik ve kimliğini sahiplenmesi ve geliştirilmesi amaçları doğrultusunda bir yayın politikası izleyen "Bay" dergisinde yayımlanan Türk dünyasına yönelik yazıların değerlendirilmesi ve Mustafa Kemal Atatürk'e bakış açıları bu bildirinin konusunu oluşturmaktadır.

Bay Dergisinde ağırlıklı olarak Bulgaristan, Yunanistan, Kosova ve Makedonya'da yaşayan Türklerin eserlerine, onlarla ilgili haberlere, Osmanlı İmparatorluğu'nun bu coğrafyaya gelişleri ve buralarda bıraktıkları eserlere yönelik bilgiler içeren yazılara rastlanmıştır. Aynı zamanda öncelikle Gagauzlar, Kırım Tatarları, Azerbaycan Türkleri ve Türkistan coğrafyasında yaşayan Türk halklarının edebi eserlerinden örnekler, haberlere yer verildiği görülmüştür.

Bay dergisi Türk dünyası sanatçıları arasında ilişkileri geliştirmek, tecrübeleri paylaşmak, işbirliği imkânlarını görüşmek, karşılıklı yayın alışverişini artırmak, halkların birbirlerini daha yakından tanımalarını sağlamak ve böylelikle dostluk ve kardeşlik duygularının pekişmesine katkıda bulunmak amacıyla on altı yıldır başarıyla yerine getirdiğini söyleyebiliriz. Elbette çok geniş bir yelpazede dünyanın değişik coğrafyalarından, Türkiye ve Türk dünyasından haberler derlemek, mevcut coğrafya, ülke ve devletlerin; siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik şartlarını göz önünde bulundurma zorunluluğu derginin önündeki önemli engellerden biridir. Bu engel sebebiyle de kendi sahasında büyük boşluk dolduran, büyük emek isteyen dergideki yazıların ilmi, edebi yönden eksiklikleri olması da doğal karşılanmalıdır.

ANAHTAR KELİMELELER : Bay dergisi, Türk dünyası, sosyal- kültürel- edebi ilişkiler, Atatürk

Prizren / Looking at Turkish World from Kosova

Abstract: Today, culture, social life, values, belief and traditions are under treat due to globalism. This treat is bigger for minorities. Globalism brings drafting from traditions, culture, and history. Communities, nations that cannot preserve their culture and transfer it to their youth are sentenced to perish by the effect of the dominant cultures. Importance of media especially the written media that is one of the elements which helps people especially the youth get acquainted with the culture of the community they are leaving together is undeniable. Besides taking an important place in improving thinking and art among Turkish world at the end of nineteenth century and beginning of twentieth century, the mission undertaken by periodicals in teaching and endearing background of the common national culture, in raising awareness of the fact that the national culture is a historical and cultural heritage, and that it is not possible to exist in global culture without having national culture is remarkable.

In this preceding, the mission carried by one of the most important journals which was published once or twice a month from 1994 to 2010 from the point of literature, history and culture is covered.

The subject of this preceding is assessment of the articles devoted to Turkish World and the stand point to Mustafa Kemal Atatürk in the journal 'Bay' which has a publication policy of preventing people becoming estranged to their culture, raising the nation with common values, holding on to and developing personality and

¹ Doç. Dr. Gazi Üniversitesi fatmaacik1@yahoo.com 7. Uluslar arası Atatürk Kongresi kapsamında Makedonya'da 2011 yılında sunulmuştur..

identity of our people connected with historical and cultural bonds although some lived in close proximity and some lived far away from Macedonia.

Bay journal mostly have information about works of Turkish people living in Bulgaria, Greece, Kosovo and Macedonia; the news related to them, entrance of Ottoman Empire to this region and the works left by them. Also, literature of Gagavuz, Kırım Tatars, Azerbaijan Turks and Turkish people living in Turkhistan region has examples in the journal.

We can say that Bay has been successfully fulfilling the goal of improving the relations, sharing experiences, discussing collaboration possibilities, increasing publication exchange transactions among Turkish world artists; and helping people to know each other more and thus contributing to strengthen the brotherhood for sixteen years. Certainly, collecting news from a very wide perspective, from Turkiye and Turkish world; and obligation of taking political, social, cultural, and economic conditions of the present countries into account is one of the most important obstacles the journal is facing. Due to this fact, lacking of articles from the point of science and literature should be accepted for the laborious journal filling a big gap in its field.

KEY WORDS: Bay Journal, Turkish World, Social-Cultural-Literary Relations, Ataturk

GİRİŞ: Kaşgarlı Mahmut Divanü Lugati't- Türk adlı eserinde vurguladığı; “İmdi, bundan sonra Muhammed oğlu Hüseyin, Huseyn oğlu Mahmud der ki: Tanrının devlet güneşini Türk burçlarında doğurmuş olduğunu ve onların milkleri üzerinde göklerin bütün teğrelerini (çarklarını) döndürmüş bulunduğunu gördüm. Tanrı onlara Türk adını verdi ve onları yeryüzüne ilbay kıldı.” (Mahmut, 2006: 3) ibaresinin üzerinden geçen birkaç asır sonrasında Türk boylarının hâkimi oldukları topraklarda yavaş yavaş hâkimiyeti kaybettikleri görülür. 1552’de Kazan, 1556’da Astrahan’ın düşmesiyle İdil-Ural Türklüğü, 1598’de Batı Sibirya Türklüğü, 1604’te Nogay Türkleri, 1731’de Kiçi Cüz Kazakları, 1783’te Kırım Türkleri, 1828’de Kuzey Azerbaycan Türkleri, 1859’da Kuzey Kafkasya Türkleri, 1865–1884 arasında Batı Türkistan Türkleri Rus hâkimiyeti altına girmişlerdir. 1758–1765 arasında da Doğu Türkistan Türkleri Çinlilerin egemenliğini tanımak zorunda kalmıştır. 19. asrın sonlarında Balkanlar, Mısır, Suriye, Irak ve İran Türklerin hâkimiyetinden çıkmıştır. Ancak bu ülkelerde hala Türkler yaşamaya devam etmektedir. 1944’te Kırım, Karaçay- Malkar ve Ahıska Türkleri, Sibirya ve Türkistan’a sürülmüşlerdir. Ayrıca yirminci asrın ikinci yarısında Karaçay Kumuk Türkleri (15 + 4 köye), 1917’lerde Özbekler, muhtelif tarihlerde Kuzey ve Güney Azerbaycanlılar, Balkan Türkleri, 1953–1954 arasında Uygur ve Kazaklar, son dönemde ise Afganistan’da ve Irak’taki Türkler Türkiye’ye göç etmişlerdir. Tüm bu topluluklardan ve Kıbrıs Türklerinden bir grubun da Avrupa, Amerika ve Arap ülkelerine göç ettiği bilinmektedir.

Çalışmamıza konu edindiğimiz “Bay” dergisinin yayımlandığı Makedonya’ya dolayısıyla Balkanlar’a ilk olarak M.S. 4. asırdan itibaren Hazar Denizi ile Karadeniz’in kuzeyinden gelen Hun Avarlar, Bulgar, Oğuz, Peçenek ve Kumanların yerleştiğini biliyoruz. Ancak bu Türk kavimlerinin büyük bir çoğunluğu sonradan Hıristiyanlığı kabul ederek Slavlaşmışlardır (Deliorman, 2000: 10). Balkanlar’a giren ikinci Türk kuşağı Anadolu üzerinden olmuştur. Türkler, Osmanlı Beyliği zamanında Çanakkale Boğazı’nı geçerek Balkanlar’a ayak basmış, 1526 yılında kazanılan Mohaç Zaferi ile Balkanlar’da kesin ve mutlak Türk egemenliği başlamıştır. Anadolu’dan seçme aileler Batı Trakya, Bulgaristan, Makedonya, Eski Yugoslavya ve Romanya’ya yerleştirilmiştir. Ancak 19. asırda Osmanlı İmparatorluğu’nun iyice zayıflaması Rusların 1828’de Tuna’yı aşip Edirne’ye kadar gelmesine ve oralardaki Türk hâkimiyetinin sona ermesine neden olmuştur. Bu süreç 1830 yılında Yunanistan’ın, 1877 Osmanlı-Rus Savaşı’ndan sonra yapılan 1878 Berlin Anlaşması ile Sırbistan’ın, Romanya’nın ve Karadağ’ın bağımsızlığının kabulü, 1909 yılında yapılan Petersburg Anlaşması ile Bulgaristan’ın, 1911–1912 Balkan Savaşı esnasında Arnavutluk’un bağımsızlığını ilan etmesi şeklinde bir seyir takip etmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu’nun Balkanlar’dan çekilmesi üzerine Türkler başka sistemler başka bayraklar altında yaşamak gerçeğiyle karşı karşıya kalmışlardır. Bunun bir sonucu olarak Balkan Türk dünyası 20. yüzyılın ilk yarısında siyasal açıdan büyük bir çözülüşü, dağınıklığı, kopukluğu yaşamıştır. Balkanlar’da kalan Türklerin eğitim ve kültür yaşamında bir duraklama

olmuştur. Birinci Dünya Savaşı ve sonrası Balkanları saran ideolojik akımlar Balkan Türklerinin sosyal, kültürel ve siyasi hayatını olumsuz yönde etkilemeye devam etmiştir. Bu olumsuzluklar dönem dönem artan / azalan şiddette 90'lı yıllara kadar sürmüştür. 1990 sonrası dünyanın siyasi haritası hızla değişip yeniden yapılanmaya başlamış, bundan Balkan coğrafyası dolayısıyla orada yaşayan Türkler de çeşitli derecelerde etkilenmişlerdir.

Türk Dünyasının Birbiriyle İlişkileri ve Bay Dergisi: 19. yy sonları 20. yy başları, İstanbul ↔Kazan ↔Bakü ↔ Bahçesaray → Türkistan coğrafyasında siyasi, fikri ve edebi alanlarda ilişkilerin oldukça yoğun olduğu bir dönemdir. Kültürel alanda özellikle eğitim ve edebiyat alanında birçok faaliyet gerçekleştirilmiştir. Türk aydınları yirminci asrın başlarında sanatın dolayısıyla edebiyatın bütünleştirici, birleştirici özelliğinin farkına vararak bu yolda çalışmalara başlamışlardır. Ancak Ekim Devrimi bu çalışmalarını akamete uğratmıştır. 20. yüzyılın başlarında yani 1828–1912 yılları arasında Rus ve İngilizlerin kışkırtması ve desteğiyle yalnızca sınırlarıyla değil hem isimleriyle hem de içerikleriyle varsayılan etnik toplulukların yeniden icat edilmesini müteakiben, 15. yüzyıldan itibaren Balkanlar'a damgasını vurmuş Türk dili ve Türk kültürünün silinmeye çalışıldığı bir dönem başlamıştır. Hatta Türk ve İslam kimliğini, bu coğrafyadan silme politikaları günümüze kadar gelmiştir. Türkler arasında kültür temeline dayanan birlik duygusu yıkılmaya gayret edilmiş ve özellikle bazı bölgelerde Türk topluluklarının bağımsızlıklarıyla birlikte kültürel kimliklerini oluşturan unsurları da kaybettikleri görülmüştür (özellikle Rusya Federasyonu içerisinde yaşayan bazı topluluklar).

Büyük Türkçe Sözlükte kimlik kavramını şöyle tanımlanır: Toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü... Ben kavramı ise, “kişiyi öbür varlıklardan ayıran bilinç ve bir kimsenin kişiliğini oluşturan temel öge, ego” olarak tanımlanırken; öteki (ya da diğeri) kavramı, “sözü edilen veya benzer iki nesneden önem ve konum bakımından uzakta olan ve mevcut kültürün içinde dışlanmış olan” olarak tanımlanır. Balkanlar'da 20. asırda çeşitli tarihlerde yapılan savaşlar, aslında bir anlamda “ben” derken “öteki”ni yok etmeye yöneliktir. Yaşanan savaşlar ve baskılar sonrasında binlerce Türk ve Müslüman ya göç etmek zorunda kalmış ya da öldürülmüşlerdir. Fiziksel kıyımı kültürel kıyım izlemiştir. Zaman zaman bir yandan Türkçe kitaplar yasaklanırken diğer yandan çoğunluğun kültürü ve edebiyatı açıkça yüceltmeye ve zorla benimsetilmeye çalışılmıştır. 1950'lerin sonlarına doğru, yerel ve ulusal hareketlerin artması nedeniyle, Komünist Parti politikası önemli ölçüde değişmiş akabinde siyasal, sosyal ve ekonomik alanlarda Türklerin konumlarında göreceli bir iyileşme görülmüştür. 1990'lı yıllarda Yugoslavya'nın parçalanması ile sonuçlanan iç savaş bu coğrafyada yaşayan Türkler açısından olduğu kadar, Türkçe açısından da yeni ve sancılı bir dönemi başlatmıştır. Parçalanma sonrasında Balkan Türkleri milli kimliklerini, dillerini korumak için kültürel mücadele yolunu gitmişler ve “ben”i koruma, yaşatma yolunu seçmişlerdir. Mücadele için seçilen yollardan biri gazete ve dergi çıkartarak milli kimliği koruma olmuştur. Makedonya'da Komünist Parti döneminde çıkan gazete ve dergiler belli oranda Komünist Parti'nin isteği doğrultusunda yayınlar yaptığı için bu çalışmanın dışında tutulmuştur. İnsanın ve toplumun birikimini oluşturan üç temel kaynak; din, sanat, ilim yirminci asrın başlarında Türk aydınlarının önemle üzerinde durdukları konuların başında gelmektedir. Sanatın bir kolu olan edebiyat, yirminci asrın başlarında olduğu gibi günümüzde de Türk devlet ve toplulukları arasında kültür birliğinin sağlanmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Ancak Türk dünyasının Türkiye ile ilişkilerinin 1925 tarihinden itibaren ciddi şekilde engellenmesi azınlık olarak yaşayan yarı özerk veya sözde bağımsız sosyalist cumhuriyetlerdeki Türklerin hayatında derin izler bırakmıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla eski Sovyet coğrafyasının yeniden yapılanma sürecinde ilim adamları, politikacılar, şair ve yazarlar milli benlik ve kimlik arayışı içerisinde karşılaştığı sorunlara

yerli ve ilmi düşüncenin hâkim olduğu cevapları arama gayretleri, geçen asrın başlarında kurulan ilişkileri yeniden başlatmıştır.

Kültür adı verilen kavramın temelinde ideolojik yapılanma ve bu yapılanmaya uyumlu eylemler yer alır. Tural (1992: 4), kültürü; tarihin derinliklerinden süzülüp gelen; zamanın ve ihtiyaçların doğurduğu, şuurlu tercihlerle, manalı ve zengin bir sentez oluşturan; sistemli ve sistemsiz şekilde nesilden nesile aktarılan; bu suretle her insanda mensubiyet duygusu, kimlik şuru kazanılmasına yol açan; çevreyi ve şartları değiştirme gücü veren; nesillerin yaşadıkları zamana ve geleceğe bakışları sırasında geçmişe ait atıf düşüncesi geliştiren; inanışların, kabullenişlerin, yaşama şekillerinin bütünü olarak tanımlar. Türklerin azınlık olarak yaşadığı coğrafyalarda, uzun bir tarihi süreç içinde milli değerlerine yabancılaşması, iki kültür arasında bocalayıp kalmaları, milli değerler ile dini ve manevi atmosfer içinde yetişmemesi sonucunda kültür sistemlerine karşı yürütülen ideolojik veya sosyal saldırılara göğüs germelerine engel olmuştur. Mecburi veya dayatılmış kültür değişmesi şeklinde isimlendirebileceğimiz durumdan kurtulmanın yegâne yolunun kendi kültürel değerlerini bilen, bunları özümsemiş ve çağa uydurmuş bireyler yetiştirmekten geçtiğinin farkına varan gerek Türkiye’de gerekse Balkanlar, Türkistan ve Rusya Federasyonu’nda ve Arap devletleri içerisinde kalmış Türk aydınları edebiyat, tarih, sosyoloji gibi alanlarda çalışmalar yapmaya gayret etmişlerdir. Anadilinin kurallarının öğretilmesinin, bunların davranış ve alışkanlığa dönüştürülmesinin, estetik zevkin uyandırılmasının, Türk edebiyatından seçkin metinler okunmasının Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırabileceği, millî birlik ve bütünlüğün sağlanabileceği düşüncesinden hareketle özellikle Türk edebiyatına ait çok sayıda eser Balkanlar’daki Türk okuyucusuyla buluşturmaya dil, edebiyat, folklor ve müzik alanındaki milli eserlerle yeni yetişen nesillere Türk kültürü aşılarmaya çalışılmıştır. Bu coğrafyada yaşayan Türklere eğitim imkânları sağlamak, meslek edindirmek, yardım toplamak gibi faaliyetlerde bulunmak amacıyla uygun zeminler bulunduğunda şuurlu ve milli değerlere haiz aydınlar tarafından dernekler kurulmuş, gazete ve dergiler çıkarılmıştır. Mesela Prizren’de çeşitli dernekler çatısı altında yoğun bir şekilde Türk kültürü yaşatılmaya çalışılmaktadır. "Doğru Yol" Türk Kültür Sanat Derneği, "Rumeli" Türk Tiyatrocu Sanatçılar Derneği, Prizren Kültür Evi" N. Curcialo" Türk Tiyatrosu, Yugoslavya Türk Öğretmenler Derneği, Yugoslavya Türk Sanatçılar Derneği, "Filizler" Türk Kültür Derneği, "Türk Müziği Konservatuar" Derneği, Yugoslavya Türkologlar Birliği, "Şefkat" Yardımlaşma Derneği, Türk Müzisyenler ve Besteciler Derneği ve 'Esnaflar' Türk Zanaatçılar ve Tüccarlar Derneği' (<http://www.prizrenliler.org>) Türklerin sosyal, kültürel hayatına yönelik faaliyetler yürütmüştür. "Doğru Yol" derneğinin desteğiyle "Esin" dergisi, TDB Partisi'nin desteğiyle 'Sesimiz' gazetesi çıkarılmıştır. Aralık 1944'te Üsküp'te yayımlanmaya başlayan "Birlik Gazetesi" Makedonya'da Türklük bilincinin gelişmesinde oldukça etkili olmuştur. Gazetenin bir süre sonra edebiyatçılara sayfasını açması bu etkiyi kat kat arttırmıştır. 1950'de çocuklar için "Piyoner" adlı dergi yayımlanmaya başlamıştır. Enformasyona yönelik "Blok Not", kadınlara yönelik "Yeni Kadın" okuyucularıyla buluşmuştur. 1954 yılında küçük yaşta çocuklar için "Tomurcuk" dergisi yayımlanmıştır. 1965'te toplum, sanat, kültür ve bilim dergisi olan "Sesler" çıkmaya başlamıştır. 1957'de "Sevinç" adlı çocuk dergisiyle çocuklara ve gençlere milli duyarlılık kazandırılmaya çalışılmıştır. 1969 yılında "Tan Gazetesi", 1973 yılında "Çevren" ismiyle bilim, toplum, sanat, edebiyat dergisi yayımlanır. 1979 yılında "Kuş" çocuk dergisi devreye girer. 1976 yılının Aralık ayında Prizren'de, "Doğru Yol" Dergisinin bir devamı olarak "Esin" dergisi çıkarılır (Recepoğlu, 2005: 88-91). Bu dergiler arasında uzun ömürlü olmaları hasebiyle "Sesler" (1965- 2001 arası 331 sayı), Çevren (1973- 1992) ve bu çalışmaya konu olan "Bay" dergisi özel bir konuma sahiptir. Yukarıda sıralanan dergiler ve gazeteler üzerine yapılacak çalışmalar, edebiyat ve fikir hayatımızın aydınlatılmasında, eksiksiz bir Türk fikir ve edebiyat tarihi yazmak hususunda önemli görevler üstlenecektir.

Bu bildiriye 1994- 2011 yılları arasında ayda bir yayımlanan, aktüel ve kültürel boyutunun yanı sıra edebiyat açısından da önemli dergilerden biri olan “Bay”, ana hatlarıyla değerlendirilmeye çalışılacaktır. Prizren'de bulunan bir grup Türk aydını tarafından bin bir zorluk aşılarak yayımlanan "Bay" (Balkan Aydınları ve Yazarları) dergisinin "Başlarken" isimli takdim yazısında, şu ifadeler yer verilmiştir: "Başlarken dedik çünkü her bir işin başlangıcı zor oluyor... Derler ki geçmişi (atalarımızı) düşünürken bugünü yaşarsın. Evet bu düşünmek yüreklendiriyor bizi... Olsun ki yeni bir dergini çıkmasına çoktandır gereksinme görülmüştür. Çünkü sanat edebiyat cephesinde belli başlı bir dergimiz yok. Dergiye susamışlığımız vardı. Kaygılarımızı paylaşacak bir araç bulamadık. Makedonya'dan “Birlik” gazetesi, “Sesler”, “Sevinç”, “Tomurcuk” dergileri gelirken gelmez oldu. “Tan” gazetesi zar zor çıkarken, “Çevren”, “Çığ” çıkmaz oldu..."Bay" Kültür ve sanat dergisi gün ışığına çıktı. Aydınlarımız, yazarlarımız el ele vermiş, yürek yüreğe sarılmış sevgiyi üretiyorlar. Evet sevgi üretildikçe çoğalır. Gün yeni yağmurdan yıkanmış, güneş pırıl pırıl, dallar çiçek açmış, insanlar bahtiyar, geleceği muştuluyorlar."

Tablo 1: Bay Dergisi'nin incelenen sayıları

Basım Yılı	Sayı	Sayfa Sayısı	Aylar
1994 - 1995	1 – 16	38, 38, 38, 38, 38, 34, 34	Eylül 1994(1); Ekim – Kasım (2-3); Aralık- Ocak (4-5.); Şubat- Mart (6-7); Nisan- Mayıs- Haziran(8-9-10) Temmuz-Ağustos-Eylül(11-12-13); Ekim-Kasım-Aralık (14-15-16) bir arada yayımlanmış.
1996	17-21	34, 22, 22, 22, 22	(Ocak-Şubat (17); Mart-Nisan (18); Mayıs- Haziran (19); Temmuz-Ağustos-Eylül(20); Ekim -Kasım-Aralık(21) bir arada yayımlanmış.
1997	22-	22, 22, 26, 26	Ocak-Şubat-Mart(22); Nisan-Mayıs-Haziran(23); Temmuz-Ağustos-Eylül(24); Ekim-Kasım-Aralık(25) bir arada yayımlanmış.
1998	26-37	26, 26, 26, 26, 26, 26, 26, 26, 26, 26, 26	Ocak(26); Şubat(27); Mart(28); Nisan(29); Mayıs(30); Haziran (31); Temmuz(32); Ağustos(33); Eylül(34); Ekim(35); Kasım(38); Aralık(37).
1999	38-50	26, 26, 26, 26, 26, 26, 26, 26	Ocak(38); Şubat(39); Mart(40); Nisan(41); Mayıs-Haziran- Temmuz (42-43-44); Ağustos Eylül-Ekim (45-46-47 48); Kasım(48/ 49 olmalı); Aralık (50 olmalı 53 şeklinde basılmış.)
2000	50- 68	34, 26, 26, 26, 26, 26, 26, 26, 26, 26, 26, 26, 26, 26, 26, 26, 38	Ocak (51 olması gerekiyor); Şubat(51) ; Mart (52), Nisan (53);, Mayıs (54); 1 Haziran (55); 15 Haziran (56); 1 Temmuz (57); 15 Temmuz

			(58); 1 Ağustos(59); 15 Ağustos(60); 1 Eylül (61); 15 Eylül(62); 1Ekim (63); 15 Ekim (64); 1Kasım (65); 15 Kasım (66); 1 Aralık (67); 15 Aralık(68)
2001	69 – 79	42	Ay isimleri kaldırılmış.
2002	80- 89	26	Ay isimleri kaldırılmış.
2003	90 -104	42	Ay isimleri kaldırılmış.
2004	105- 116	105. sayıda 51, diğer sayılarda 42 sayfa	Ay isimleri kaldırılmış.
2005	117- 128	117. sayıda 66, diğer sayılarda 42 sayfa	Ay isimleri kaldırılmış.
2006	129- 140	42	Ay isimleri kaldırılmış.
2007	141 – 148	42	Ay isimleri kaldırılmış.
2008	149- 160	42	Ay isimleri kaldırılmış.
2009	161- 172	42	Ay isimleri kaldırılmış.
2010	173- 184	42	Ay isimleri kaldırılmış.

Eylül 1994 tarihinden itibaren Prizren- Kosova’da Osman Baymak’ın Yazı İşleri Müdürlüğü ve önceleri İsmet Luma daha sonra Devrim Baymak’ın Genel Yayın Yönetmenliği altında, birinci hamur kâğıda basılmıştır. Yazıların tamamının Türkiye Türkçesiyle yayımlandığı derginin ilk sayfasında “aktüel, kültür, sanat” ibaresi yer almaktadır. Genel olarak ayda bir çıkan derginin bazı sayıları çift çıkarılmıştır. Derginin ilk çıktığı dönemlerde daha çok folklor ve halk edebiyatı örneklerine yer verilirken, okuyucuların durumu da göz önüne alınarak Türkçenin doğru kullanımı, tarihçesi hakkında bilgi verilmiş, meşhur şair ve yazarların eserlerinden örneklerle okuyucuların bilgilendirilmesi ve eğitimi hedeflenmiştir. “Bay” Prizen / Kosova başta olmak üzere Balkan Türkleri arasında millî şuurun hızlı şekilde gelişmesinde etkin rol oynadığını söyleyebiliriz. Bu sayede Türk kültürünü dil vasıtasıyla geleceğe taşıdığı sonucunu da çıkarabiliriz. Bay, farklı coğrafyalarda yaşayan ama tarihi ve kültürel bağlarla bağlı Türk topluluklarının edebi, tarihi vb. eserlerine yer vererek azami etkileşimi ve bağlantıyı hedefleyen bir yayın politikası takip etmiştir. Dönemin sosyal hayatındaki değişimleri yansıtmada noktasında da başarılıdır.

İlk sayıdan itibaren sosyal bir içerik taşıyan ve 2009 yılındaki Kosova olayları öncesinde, ülkedeki tüm Türkçe basın-yayın faaliyetleri ile birlikte yayınının bir müddet durdurulduğunu gördüğümüz “Bay” dergisinin amaçlarını şu başlıklar altında toplayabiliriz:

- 1) Türk dilini yaşatmak,
- 2) Dünyanın değişik coğrafi bölgelerine dağılmış bulunan Türkler arasındaki kültürel, sosyal bağlantıyı temin etmek,
- 3) Balkan Türklüğünü millî birlik ve beraberliğe teşvik etmek,
- 4) Balkan Türklüğünün millî benliklerini ve kültürel varlıklarını korumaları için gerekli olan fikrî ve manevî yığınağı yapmak,
- 5) Türklere sorumluluklarını hatırlatmak ve millî davayı telkin etmektir.

“Bay” dergisinde yayımlanan yazı ve haberleri ise ana hatlarıyla şöyle tasnif etmek mümkündür:

1. Balkanlar ve diğer Türk coğrafyalarıyla ilgili haber ve yazılar;

a) Edebiyat ve sanatla ilgili yazılar

b) Tarihle ilgili yazılar

c) Özellikle Kosova, Bulgaristan, Batı Trakya ve Arnavutluk meseleleri

d) Diğer yazılar

e) Şiirler

2. Osmanlı İmparatorluğu ile ilgili yazılar;

a) Padişahların hayatı

- b) Osmanlı Dönemi'nde Balkanlar'da hayat
c) Balkanlar'ın fethi
d) Osmanlı Dönemi'nden kalma tarihi eserler

3. Türkiye ile ilgili haber ve yazılar;

- a) Türkiye'deki siyasi olaylar
b) Sosyal, kültürel olaylar
c) Atatürk

d) Şiirler. Bunlar dışında sağlık, eğitim, resim ve tiyatro gibi konular da dergi sayfalarında yer bulabilmiştir. Ayrıca çocuklara yönelik olarak hazırlanmış iki sayfa ile yeni neslin Türk kimliğinin oluşmasına katkı yapmaya çalışılmıştır. Türk devlet ve toplulukları arasında kültür birliğinin sağlanmasında şair ve yazarların rolünün önemine binaen "Bay" dergisi Makedonya başta olmak üzere sayfalarında Bulgaristan, Batı Trakya (Yunanistan) Romanya, Moldova ve diğer Balkan ülkelerindeki Türk şair ve yazarlarının eserlerine yer vermiştir. Zaman içerisinde Türkiyeli akademisyenler ve sanatçıların desteğiyle KKTC, Kırım, Türkmenistan, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Hollanda, Macaristan, Almanya gibi ülkelerde yaşayan Türk okuyucusu ve sanatçılarına kadar uzandığını Tablo 2'de görebiliriz. Tablo 2 ve 3 "Bay" dergisinin 184 sayısı incelenerek oluşturulmuştur. 190. sayıya ulaşma başarısını göstererek Türk dünyası dergileri arasında uzun soluklu bir dergi olma yolunda ilerleyen "Bay"ın 2011 yılına ait sayılarına ulaşamadığı için değerlendirme dışı tutulmuştur. Tarih, siyaset, kültür, din, dil, edebiyat içerikli yazılar daha çok Balkan coğrafyasında yetişmiş yazarlara aittir ve tanıtım, söyleşi, deneme, biyografi, derleme niteliği taşımaktadır. Türkiyeli yazarların çoğunluğu akademik kimlik taşıdıkları için makale veya eleştiri türünde eserler kaleme almışlar bir kısmı ise tanıtım ve deneme türünde örnekler vermişlerdir. Şiirler ve resimler ise Türk dünyasının çeşitli coğrafyalarında yaşayan şair ve resimlere aittir.

Tablo 2: Bay dergisinde yer alan Balkanlar ve Türk Cumhuriyetleri ile ilgili yazıların sayı ve sayfa numaraları

	Balkanlar				Türk Cumhuriyetleri			
	BT	B.	Bl.	R.	A.	BT.	KK.	
Sayı/ sayfa numarası	11-12 -13/10	11-12-13/21	17/6	18/4-8	3 /22	106/43	17/18	23/4
	11-12-13/23	37/24 39/20	22 /3	18/10	18/8	109/18	17/19	30/14
	17/14	40/8-1 52/12	201/10	24/10-13	37/3	111/43	17/24-28	61/21
	19/10	54/8 57/21	26/6-7	28/3	41/3	116/26	20/18	62/6
	21/6	58/14	28/7-9	28/14-17	60/18-22	117/25	55/18	62/21
	22/6	58/18 59/7	30/18-23	32/6	61/9	120/19	87/5-17	74/18-22
	24/6	60/25	32/14-17	37/9-13	73/7-10	124/20	119/43	90/13
	27/6	70/13-15	37/20-21	39/5	81/23-25	133/4- 41	122/11	124/132
	27/3	78/25	41/10 45-46-47/17		85/29-34	135/5- 41	123/36	140/33-36
	28/7	78/6-10	53/26	57/9-15	86/24-27	140/20	140/31-32	160/4-14
	28/10-11	80/12-14	58/15	59/9	97/20	12/43	33/3	160/15-16
	37/9	83/3-5	60/23-24	64/4-8	98/19	133/16-17	50/89	160/ 20-23
	38/4	83/30-31	64/9-12	77/26	102/14	133/18-20	91/30-36	160/24-27
	38/20	84/32-35	77/3-5	77/18-19	103/14	133/21	137/22	160/32-34
	42/43	86/6-8	78/26	79/3	113/19	133/22-24	140/31	160/35-38
	44/10	87/28-32	80/7-8	82/8-11	123/33-35	133/25-30	142/32	165/11-14
	42/43	89/11-15	82/16-22	84/3-7	128/14	133/31-34	156/30-35	167/24
	44/17	90/1 90/30	86/37-39	87/7-13	129/33	133/40-41	164/15-18	171/13-20
	45-46-47/25	91/18 92/26	87/38-40	93/10	151/34-35	134/27	178/17	172/12-17
	51/6	93/35 95/5-8	94/3	94/12-15	162/17-19	135/6-10		
60/4	95/9 96/21	96/3-7	96/32	171/7-12	135/11-16			
62/10	97/21 97/39	97/3	97/17	175/11-14	135/17			
64/21	98/24	98/10	98/30-32	176/3-8	135/18-24			
67/4	99/7-15	101/3	101/18	177/6-10	135/25			
68/8	99/32	102/11	104/3		135/27			
73/3-6	101/28	114/24-26	114/37		135/28-32			
73/18-19	102/35	114/38	115/29-33		135/33-37			

74/22-23	103/7	115/40	117/66	135/38-40
74/30	104/27	119/41	120/28	139/30-39
86/20-23	106/6	120/41	121/41	140/20-22
87/28	108/21	122/41	123/41	141/12-14
88/31	108/36	125/20	131/3-4	144/12-18
89/39	109/25	134/40-42	145/27	156/14-16
103/3	113/21	135/41-42	151/39	164/34
105/10	117/22	136/35-36	155/3-4	165/17
111/12	119/21	136/18-21	155/29	173/17-19
113/ 21	119/37	136/18-21	149/3-8	175/40
113/26	122/17	140/12-13	148/3-8	177/3-5
113/39	123/26	141/3-7	156/3-11	
114/38	124/27	141/35-38	166/3-5	
116/14-20	124/29-31	145/16-17	171/3-6	
117/57	125/40	164/7-14	172/3-9	
117/58-60	126/21	150/28-33		
126/25	127/33	155/34-41		
130/25-30	129/15	159/27-32		
131/27-32	131/20	162/15-16		
132/38	132/21-22	162/25-30		
136/14-17	136/24	163/29-33		
138/12	136/39-40	165/26-32		
162/40-42	138/3-4	166/37-42		
176/20	138/7-10	167/3-10		
	138/35	167/11-18		
	140/23	167/19-22		
	140/42	168/33-42		
	142/26-32	169/3-11		
	145/38-40	169/12-16		
	154/13	169/21-23		
	163/18-19	169/31-36		
	164/19-20	170/7-11		
	165/18-21	170/12-15		
	166/17-21	170/24-34		
	167/25-26	171/32-39		
	170/20-23	173/14-16		
		173/22-26		
		174/17-20		
		174/29-31		
		176/24-29		
		177/14-20		
		178/16-21		
		178/34-35		
		180/ 3-12		
Toplam	51	73	114	24
				37
				19
				19

Tablo 2 incelendiğinde “Bay” dergisinde öncelikle Balkanların geneline² dönük yazıların yayımlandığı görülecektir. Bu yazıları, Bulgaristan’da³ yaşayan Türklerle ilgili yazıların takip

² “Rumeli Sözü’nün Anlamı ve Kısa Tarihi” Mr. Bedrettin Kuru (sayı 11-12-13); “Rumeli Türk Şairlerinde Göç Konusu” Ethem Baymak (sayı 27); “Rumeli Şairlerinde Doğa Motifleri” Ethem Baymak (sayı 30); “Türkçem Rumeli’nin Onur Bayramı” Ethem Baymak (sayı 32); “Rumeli’de Tuna Akar Serin Serin...” Ethem Baymak (sayı 37); „Rumeli Türkleri’nde Hıdırellez Geleneği“ Metin Turan (sayı 37); „Rumeli’den Güçlü Bir Ses: Prizrenli Aşık Çelebi“ Yrd. Doç. Filiz Kılıç (sayı 38); „Rumeli’de Tuna Akar Serin Serin...2“ Ethem Baymak (sayı 38); „Rumeli Şairlerinin Dilinde Balkanlar ve Rumeli Coğrafyası“ Yrd. Doç. Rıdvan Canım (sayı 42-43-44); „Rumeli’de Nişan“ (sayı 53); „Rumelili Ressam Asım Mustafa“ Atilla Tunas (sayı 60); „Rumeli’de Bir Şehir Gilan“ Beyto Nobırdalı (sayı 64); „Rumeli Şairlerinde Yöresel Kültür“ Halil Çeltik (sayı 64); „Rumeli Türk Tarihi 1/ 2“ Hayrettin Kalkandelen (sayı 67/ 68); „Osmanlı Döneminde Rumeli’den Türk Göçlerinin Değerlendirilmesi“ Yıldırım Ağanoğlu (sayı 94); „Rumeli Bilmeceleleri“ Türker Acaroğlu (sayı 95); „Rumeli Demiryolları ve Tren İstasyonları“ Prof. Yıldırım Yavuz (sayı 97); „Rumeli’de Türk Kültür ve Sanatını Besleyen Bir Kaynak Olarak Akıncılık“ Prof. Mustafa İsen (sayı 98); „Sultan Reşad’ın Rumeli Seyahati“ Prof. Selçuk Mülayım (sayı 98); „Rumeli Türküleri“ (sayı 104); “Rumeli Türküleri“ (sayı 106); „Milli Mücadelede Rumelili İlim Adamları. Kırçovalı Müftü Abdulhamid Efendi” Recep Çelik (sayı 108); “Rumeli’deki Osmanlı Siyasi Tarihi” Dr. Önder Bayır (sayı 109); “Rumeli

ettiğini görmekteyiz. Türklerin yaşadığı şehirlerin tarihçesi, adlarının nereden geldiği, Osmanlı Dönemi'nden kalan tarihi eserlerin tanıtımının yanında bu coğrafyada yetişmiş yazar, şair, ressam ve araştırmacıların hayat hikâyeleriyle birlikte eserlerinden örnekler verilmiştir. Bulgaristan'ın coğrafi olarak yakınlığının yanında dergi yönetiminin kişisel ilişkilerinin de yayımlanan yazıların sayı bakımından çok olmasında etkili olduğu söylenebilir. Bulgaristan'ı, Batı Trakya⁴ ve Romanya'da⁵ yaşayan Türklerin kaleminden

Türküleri" (sayı 110); "Rumeli Şarkıları (sayı 113); "Osmanlı Devletinin Son Dönemlerinde Rumeli Toprakları..." Önder Bayır (sayı 114); "Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nden Rumeli" (sayı 114) "Rumeli Şarkıları (sayı 114); "Osmanlı Devleti'nin Son Dönemlerinde Rumeli Toprakları..." Önder Bayır (sayı 115); "Rumeli Şarkıları (sayı 115); "Balkan Yarımadasında Türk Divan Edebiyatı" Prof. Nimetullah Hafız (sayı 17); "Balkanlarda Türk Efsaneleri" Osman Baymak (sayı 18); "Balkanlar ve Nasrettin Hoca" (özel sayı 21); "Balkanlar'daki Konya" Prof. Saim Sakaoğlu (sayı 22); "Yahya Kemal'in Şiirlerinde Balkanlar ve Balkan Türklüğü I/ II" Ünal Şenel (sayı 28/ 32); "Balkan Türk Halkı Edebiyatı'nda Yunus Emre Etkisi" Ethem Baymak (sayı 26); "Balkanlar'da Türkler" Dr. Ömer Turan (sayı 28); "Balkan Türk Şairlerinde Ölüm Teması" Ethem Baymak (sayı 28); "Balkanlar'da Türk Katmanları ve Balkan Dilleri Arasında Kelime Alıntıları" Mr. Nazım İbrahim (sayı 39); "Balkan Yarısına Tuz- Biber" Hamdi Mert (sayı 41 Röportaj); "Balkanlar, Karpatlar ve Unutulmuş Bir Türk Vatani Gagavuzya'ya Dair İzlenimler" Yrd. Doç. Rıdvan Canım (sayı 45-46-47); "Balkanlar'da Türk ve Diğer Müslüman Topluları ve Göç Olgusu" Halit Eren (sayı 57); "Balkanlar'da Türk ve Müslüman Varlığı" Prof. Muzaffer Turan (sayı 58); "Makedonya ve Diğer Türk Yurtlarında Söylenen Ortak Atasözleri ve Deyimler" Yrd. Doç. Mehmet Yardımcı (sayı 60); "Balkanlar'da Bektaşiliğin Genişlemesi ve Kosova'daki Bektaşi Tekkeleri" Prof. Nimetullah Hafız (sayı 64); "Balkan Edebiyatlarından Çeviriler Kaynakçası Üzerine" M. Türker Acaroğlu (sayı 93); "Karşılaştırmalı Balkan Atasözleri" Türker Acaroğlu (sayı 94) "Balkan Halkbiliminde Türk Etkileri 1/ 2" Türker Acaroğlu (sayı 96/ 97); "Balkanların Yapılandırılmasında Tasavvuf ve Tekkelerin Rolü" Ayşe Yıldız Topuz (sayı 96); "Balkanlar'da İslam ve Devlet" (sayı 97); "Balkanlar'da Sarı Saltuk Türbeleri" Yrd. Doç. Mehmet Z. İbrahimgil (sayı 98); "Balkanlar'da Müslüman Türk Varlığının Tarihi" (sayı 101); "Balkan Türk Şiiri" Talat S. Halman (sayı 101); "Balkan Ülkelerinde Müslüman -Türk Kültür Mirası (sayı 102); "Günümüzde Balkan Ülkeleri ve Sorunları: Yunanistan- Bulgaristan-Romanya-Makedonya" (sayı 103); "Balkan Aydınları ve Yazarları Ansiklopedisi" Devrim Baymak (sayı 103/ 105/ 106/ 107/ 108/ 109/ 111/ 113/ 1157116/117/ 119/ 120/ 121/ 122/ 123/ 124/ 129/ 132); "Osmanlı Öncesi Balkan Türklüğü" Prof. Yusuf Hamza (sayı 109); "Dünden Bugüne Balkanlar" Ahmet Hacıoğlu (sayı 116); "Balkan İnsanın Tarihi Çilesi" Bahtiyar Sipahioğlu (sayı 120); "Balkanlar ve İslamiyet" Osman Keskiöğlu (sayı 125); "Atilla'nın Torunları Sekeller" Yrd. Doç. İsmail Doğan (sayı 125) "Balkanlar'da Türk Kültür Stratejileri" Dr. Yaşar Kalafat (sayı 129); "Balkanlar ve Göç Belgeseli" Güven Şahinler (sayı 131); "Balkan Savaşı'nın İslami Dayanışmaya Etkisi" Dr. Orhan Koloğlu (sayı 136)...

³ "Bulgaristan Efsaneleri" (Kaynak) Nimetullah Hafız (sayı 18); "Yeni Dönem Bulgaristan Türkleri Edebiyatı'ndan Bir Kitap -Bir Şair: Arzu Tahirova ve İfade Esiri" Feyyaz Sağlam (sayı 20); "Bulgaristan Türk Edebiyatı'ndan Bir Sima: Muharrem Tahsin' Nebahat Çelebi (sayı 24); "Bulgaristan Şumnu Türk Halk İnançları" Dr. Yaşar Kalafat (sayı 39); "Bulgar Folklorunda Türk Folkloru Etkileri" Doç. Dr. Hayriye Süleymenoğlu Yenisooy (sayı 40); "Bulgaristan Türklerin Edebiyatı" Yrd. Doç. Abdulkadir Hayber (sayı 52); "Bulgaristan-Makedonya ve Kanlı Yurt Kosova'ya Dair İzlenimler" Rıdvan Canım (sayı 54); "Sofya'da Tarihi Anıtlar" İsmail Halaç (sayı 55); "Bulgaristan Türk Romanında Türk Dünyası" İslam Beytullah Erdi (sayı 57); "Bulgaristan'da Bir Köy: Kuyucuk Köyü" Hüseyin Özgür (sayı 58) "Bulgaristan'ın Dünü, Bugünü, Yarını" İsa Cebeci (sayı 59); "Bulgaristan'da Türkçe Basın" Yusuf Kerim (sayı 60); "Bulgaristan Türklerinin Dünü-Bugünü-Yarını" Türker Acaroğlu (sayı 90); "Bulgaristan Türklerinin Son Durumu" (sayı 90); "Deliorman Türkleri Üzerine Bir İnceleme" Türker Acaroğlu (sayı 91); "Bulgaristan'da Bulunan Osmanlı Vakıflarından Bir Demet" Sadi Bayram (sayı 92); "Başlangıçtan Günümüze Bulgaristan'da Türkçe Basın" (sayı 93); "Dobruca'dan" Mehmet Naci Onal (sayı 95); "Sofya'da Bugünkü Osmanlı Mimari Eserleri" Dr. İsmail Cambazov (sayı 95); "Kırcaali ve Köyleri Etnik Yapısı" Fevzi Bekir (sayı 96); "Bulgaristan Türkü'nün Tarihsel Dramı" (sayı 97); "Bulgaristan'da Tarih Araştırmaları ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihi" Doç. Evgeni Raduşev (sayı 99); "Bulgaristan'ın Eskicuma İli Kırtıllı Mahalleleri El Dokumalarından Örnekler" Nazmiye Hasanova (sayı 99); "Dünkü Rumeli Bugünkü Bulgaristan" Rıdvan Canım (sayı 101); "Vardar Ovası Vardar Ovası..." Rıdvan Canım (sayı102); "Osmanlı'dan Cumhuriyet'in İlk Yıllarına Kadar Bulgaristan Türkleri'nin Durumu (sayı 106); "Bulgaristanlı Şair, Yazar ve Yayımcı Mehmet Çavuş'la Şiir ve Şiiristan Üstüne" (sayı 108); "Bulgaristanlı Araştırmacı M. Türker Acaroğlu..." (sayı113); "Deliorman'ın Konumu, Adı ve Sınırları" Dr. Şaban Kalkan (sayı 115); "Bulgaristan'da Bayburt, Bayburt'ta Bulgaristan" İslam Beydullah Erdi (sayı 117); "Bulgaristanlı Şair-Yazar Hüseyin R. Güler..." (sayı 119); "Bulgaristan'daki Alevi Gruplar ile Tahtacılar Arasındaki İlişki" Frederick De Jong (sayı 119); "Göç ve Bulgaristan Türkleri" Hasine Şen (sayı 122); "Bulgaristan Türk Köy Seyirlik Oyunları" Nazmiye Hasanova (sayı 123); "Bulgaristan Türk Edebiyatı..." Niyazi Hüseyin Bahtiyar (sayı 124); "Sofyadaki Türk Eserleri Nasıl Yok Edildi?" İsmail Tunalı (sayı 124); "Bulgaristan Türklerinde Çeyiz Geleneği" Prof. T. Onuk-Yrd. Doç. F. Akpınarlı (sayı 125); "Bulgaristanlı Şair-Yazar, Araştırmacı N. Hüseyin Bahtiyar" (sayı 126); "Cevahir" Ali Şakir Atakan (sayı 127); "Bulgaristan'da Dil Problemi ve Türkçemiz" N. Hüseyin Bahtiyar (sayı129); "Deliorman Bölgesinin Kalbi, Pehlivanlar Yatağı Razgard" Aydın Mutlu (sayı 131); "Bulgaristan Türklerinin Yazar, Yayıncı Muharrem Tahsin" (sayı 132); "Bulgaristan Türklerinin Eğitim ve Kültürel kalkınmasında Hizmetleri Geçen Azerbaycan Aydınları" Doç. Dr. Hayriye Yenisooy (sayı 132); "Recep Küpçü'nün Şiirinde Türklük ve İnsan Sevgisi" N. Hüseyin Bahtiyar (sayı 136); "Türkçeye Adanan Bir Hayat: Aptıkadır Aptişev" Kamil Topçu (sayı 136); "Ana Kucağı Baba Ocağı Ninnilerimiz- Türkülerimiz" Sabri İbrahim Alagöz (sayı 138); "Kırcaali Şehri Adını Nasıl Almıştır?" (sayı 138) ...

⁴ "Batı Trakya Türkleri Edebiyatı ve Tahir Özçelik" Feyyaz Sağlam (sayı 17); "Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Kültürü ve Edebiyatı'nda Hıdırellez" Feyyaz Sağlam (sayı 19); "Yunanistan'da Türklüğün Korunması Açısından Türkçe Yayınların Önemi ve Bu Çerçevelede Batı Trakya Türk Basımının Konumu" Feyyaz Sağlam (sayı 22); "Selanik Atatürk Evinin Tarihi

çıkış veya o coğrafya ile ilgili yazılar takip etmektedir. Batı Trakya’da özellikle Selanik şehri üzerinde durulmuştur. Atatürk’ün doğum yeri olan bu şehrin mimarisi yani görünümündeki temel öğelere yer verilmiştir. Batı Trakya’da Türk basının yaşadığı sorunlar, göç olgusu, dilin korunması ve kültürel değerlerinden bahseden yazılar dikkat çekicidir. Romanya ile ilgili olarak Türk- Tatar yazar ve şairlerin hayat hikâyelerinin, eserlerinden örneklerin verildiği yazıların yanı sıra Türk basını ve edebiyatının gelişiminin anlatıldığı yazılar da vardır. Ayrıca Türklerin yaşadığı şehirlerden özellikle Dobruca üzerinde durulmuştur. Dil örneğinden yola çıkılarak Türklerin, Romenlere kültürel ve sosyal alanlarda etkisinden bahseden Kerim Altay’ın yazısı Romanya’da anadilini konuşamayan Türk gençlerine dil şuru kazandırmaya yönelik bir gayret olarak değerlendirilebilir. Genel bir sınıflama da azınlık politikalarına paralel olarak; özümleyici, farklılıkçı ve çokkültürlü olmak üzere üç başlık altında incelenebilen dil politikalarının Balkan coğrafyasında özümleyici yani tek dillilik idealine yönelerek, toplumun dilsel olarak türdeş olması hedefinden, Avrupa Birliği sürecinde vazgeçmiş gibi görünmesine rağmen aslında dilsel azınlıkların çeşitli stratejilerle dışlandığı, onların kendi kurumlarını kurmalarına izin vermelerine rağmen bu kurumları marjinalleştirerek ya da çeşitli engeller getirerek etkisiz hale getirmeye çalıştığı bir dönemde Türkiye Türkçesinde yayımlanan dergilerin varlığı oldukça önemlidir. Korkmaz’a göre dil aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı ve kültür aktarıcısıdır. Çünkü bir milletin varlığını oluşturan tarihi, coğrafyası, din anlayışı, müziği, sanatı, edebiyatı, ilim ve tekniği, dünya görüşü ve millet olmayı gerçekleştiren her türlü ortak değerleri, tarihin ve yüzyılların süzgecinden geççe geççe, dünden bugüne ve bugünden yarına ancak dil yoluyla aktarılır. Öyleyse bireye öncelikle anadili ve anadiliyle yaratılmış eserler öğretilerek kimlik kazandırılabilir. Bu doğrultuda “Bay” dergisinin efsanelere, destanlara, hikâyelere, ağıtlara ve türkülere sıkça yer verdiği görülmektedir. Ayrıca doğum, evlenme, ölüm gibi geçiş dönemi gelenek ve göreneklere, bayram, yıldönümü gibi her türlü geleneksel toplanma biçimleri ve bunlara dayalı geleneksel uygulamalar, inançlar gibi toplumsal uygulamalar, ritüellerin anlatıldığı yazılar da dergi sayfalarında yer bulmuştur. Türk el sanatlarından olan bakırcılık, kalaycılık, demircilik, semercilik, yorgancılık, sepetçilik gibi geleneksel mesleklerin tanıtıldığı yazılar okuyucuya geçmişi hatırlatma gayretinin sonucudur. Derginin dikkat çeken bir diğer özelliği de milli benlik ve kimlik arayışı içerisinde karşılaşılan sorunlara yerli ve ilmi düşüncenin hâkim olduğu cevaplar bulma gayretidir. Bu gayretin bir örneği olarak Kosova, Bosna, Makedonya gibi yüzyıllar boyu Türk dünyasının bir parçası olarak yaşamış olan yerlerin kültür birikimlerini, tapu senetlerini koruma ve ortaya

---

Önemi ve Balkanlar Geleneksel Konut Mimarlığı Bağlamında Değerlendirilmesi“ Yrd. Doç. Mustafa Akpolat (sayı 93); “Günümüz Batı Trakya Türk Basını ve Sorunları” Hülya Emin (sayı 27); “Batı Trakya Türk Azınlığı’nda Kadının Yeri” Şükran Raif (sayı 28); „Batı Trakya’da Geçmiş Günümüze Türk Dili ve Türk Basınına Etkileri“ Hülya Emin (sayı 42-43-44); “Batı Trakya’da Yazı Dili Olarak Türkçe“ Mücahit Mümin (sayı 45-46-47); „Batı Trakya’da Yazabildiklerimizden...“ Mücahit Mümin (sayı 51); „Batı Trakya“ Dr. Halit Eren (sayı 60); „Batı Trakya Türk Şiirinin Yaptığı Aşama“ Mustafa Tahsinoğlu (sayı 62); „Yunanistan’da Türkler“ Galip Galip (sayı 105); “Batı Trakya’da Türkçe Yayın Hayatı” Mücahit Mümin (sayı 111); “Ezilmiş, Asimile Edilmiş Balkan Milletleri ve Batı Trakya’nın Müslüman Türklerine Sesleniş” İsmail Tekoğlu (sayı 113); “Tanzimat Çağında Bir Osmanlı Şehri: Selanik” Meropi Anastassiadou (sayı 116); “Tanzimat Çağında Bir Osmanlı Şehri: Selanik 2” Meropi Anastassiadou (sayı 117); “İklim Değişikliği” Rahmi Ali (sayı 126); “Selanik Şehrinin Morfolojisi ve Mimarisi” Meropi Anastassiadou (sayı 130); “Selanik Şehrinin Görünümündeki Temel Öğeler” Meropi Anastassiadou (sayı 131); “Garip Bir Yıldızın Öyküsü” Hakan Mümin (sayı 132); “Ali Rıza Yalgın” Ertuğrul Danık (sayı 136)...

⁵“Romanya Efsaneleri” Derleyenler Nedret Mahmut- Enver Mahmut (sayı 18); „Son Yıllarda, Romanya’da Neşredilen Gazete, Dergi ve Kitaplar“ Altay Kerim (sayı 33); „Romanya’da Türk Şiiri“ Emel Emin (sayı 37); „Dobruca’da Tatar Türklerinde Nevruz Geleneği“ Yrd. Doç. Mehmet Naci Önal (sayı 41); „Bir Jön Türk: İbrahim Temo“ Mustafa Ali Mehmet (sayı 60); „Romanya Türkleri“ Dr. İrfan Ünver Nasrettinoğlu (sayı 61); „Türkçeden Romenceye Giren Sözcükler Romencedeki Türkçe Kelimeler“ Kerim Altay (sayı 13-14); „Romanya’da Türkler“ (sayı 97); „Romanya’daki Osmanlı Mimarisinden Bazı Örnekler“ Dr. Turgay Yazar (sayı 98); „Dobruca Romanya’ya Koşulduktan Sonra“ Müstecip Ülküsal (sayı 102); „Silistre Türklüğü“ Ahmet Çokoyoğlu (sayı 113); „Romanya’da Türk Tarihi Araştırmaları“ Mustafa Mehmet (sayı 123); „Romanya Türk-Tatar Edebiyatında Kadın Yazarlar“ Mahmut Nedret (sayı 128); „İki Edebiyatımızın Gözüyle Bükreş“ Hüseyin Tuncer (sayı 129)...

çıkarma çabalarını gösterebiliriz. “Bay” çıkış amaçlarına uygun olarak sayfalarında Prizren, Sarayova, Piriştine ve Üsküp gibi tarihi Türk kentleri üzerine yapılmış bilimsel çalışmalara yer vermiştir. Bu yazılardan, Altay Suroy Recepoğlu'nun Prizren ve Türk Dünyası, Prizrenli Şair Ümmi Sinan, Prizren Çeşmeleri; Süleyman Brina'nın Prizrenli Şair Suzi Çelebi ve Mehmet Paşa Kütüphanesi; Dr. Mahmut Altıparmak'ın 19. Yüzyıla Ait Prizrenli Mehmet Tahir Paşa Vakıfnamesi ve Prizren Köprüleri; Dr. Maliç Osi'nin Prizren Antik Kent ve Onun Tabyaları; Osman Baymak'ın Yugoslavya Türk Halk Edebiyatı; Prof. Dr. Nimetullah Hafız'ın Kosova'da Türk Düğün Oyunları, Balkanlar'da Bektaşiliğin Gelişmesi ve Kosova'daki Bektaşî Tekkeleri; Raif Virmiça'nın Kosova Hamamları ve Prizren Hamamları; Prof. Dr. Mustafa İsen'in Edebiyat Tarihinde Manastır; Enver İlyas'ın İsa Bey Camii; Şükrü Mazrek'in Mamuşa Türk Kadınının Geleneksel Etnografya Özelliği; Dr. İrfan Morina'nın Mamuşa Atasözleri ve Deyimleri; Dr. Ömer Turan'ın Makedonya'da Türk Varlığı ve Kültürü; Çiğdem Ülker Üsküp'te Düğün; Hayrettin Kalkandelen'in Rumeli Türk Tarihi; Reşit Hanedan'ın Mamuşa'da söylenen Düğün Türküleri adlı yazıları bu anlamda kayda değerdir.

Türk halk kültürü Balkanlar'da Türk kimliğinin oluşmasını sağlayan önemli bir alt yapı kurumu olmuştur. Türkülerden atasözlerine, mani dörtlüklerinden tekerlemelere kadar Türk dünyasıyla benzerlik gösteren bu kültür hazineleri daha uzun yıllar Balkan Türklerinin kimliklerinin belirlenmesinde büyük rol oynamaya devam edecektir. Tarih boyunca Balkan coğrafyası Türk dünyasında önemli bir yere sahip olmuştur. Buradaki Türk halk kültürü ürünlerinin Türklerin ortak duygu ve düşüncelerini dile getirmesi bakımından ve kültürün korunmasında, yaşatılmasında önemli işlevi vardır. İşte Balkanları gezerek âşık tarzı şiirler söyleyen, halk hikâyeleri anlatan, düğün ve çeşitli törenlere katılmış ve Türk halk kültürünü yaymış Balkan âşıkları ve tekke ve zaviyeler açarak dini-tasavvufi şiirler söyleyerek Türk kültürünün Balkanlarda kök salmasında etkin rol oynamış dervişlerin hayat hikâyeleri “Bay” dergisi sayfaları arasında özel bir yere sahiptir.

Türk cumhuriyetlerine⁶ yönelik yazıların Balkan ülkeleriyle karşılaştırıldığında sayı olarak az olmasını öncelikli olarak coğrafi uzaklığa ve maddi sebeplere bağlayabiliriz. 1990 bağımsızlık sonrası gerek Türk cumhuriyetlerinden gerekse Balkanlar'dan çok az sanatçının söz konusu coğrafyaları görme imkânı elde etmesi nedeniyle tanışma veya fikri- edebi sahada alışveriş yapacak ortamların oluşturulamamasına rağmen özellikle Balkan Türklüğü'nün uzaktaki kardeşleriyle ilgilenmesine, onların yazar, şair, ressam, yer yer devlet adamlarının hayat hikâyelerini, eserlerinden örnekleri okuyucularıyla paylaşarak kültürel bağ kurma çabalarını engellememiştir. Dergide Azerbaycan sahası başta olmak üzere, Kazak, Kırgız ve

⁶ „5000 Yıllık Türk Kültürü: Kıymız Ufuk Tuzman (sayı 140); “Yesevi Şeyhlerine Türklerce “Ata” Denirdi” Şecaettin Koka (sayı 6-7); “Türkmen, Özbek, Azeri Hepimiz; Oğuzdan Geliriz” Osman Baymak (sayı 17); “Türkmenin” Mahtumkulu (sayı 17); “Mezarsız Kalan Adam” Oraz Yağmur (sayı 123); “Aytmatov’un Eserlerinde Destanlar” Mehmet Tütüncü (sayı 17); „Kırgız Türklerinin Destanı Manas“ Nurzat Çortonova (sayı 20); „Avrupa’da Orta Asya Türk Kültürünü Tanıtma Çalışmaları“ Mehmet Tütüncü (sayı 33); „Akrabalık“ İsa Cebeci (sayı 50); „Türkistan Rüyası” Mustafa Yeşilyurt (sayı 55); „Odeşt-i Kıpçak ve Kıpçak Türkleri” Ünver Sel (sayı 59); „Kumanlar” (sayı 91); „Ahmet Yesevi”den Atatürk’e Dosdoğru Çizgi” N. Kemal Zeybek (sayı 105); „Halicilik ve Minyatür Ressamlığında Azerbaycan- Türkiye İkilî İlişkileri” Nergiz Şakirzade (sayı 109); „Azerbaycanlı Ressam Fikret Haşimov (sayı 112); „Azerbaycan Halk Kültüründe Düğün ve Düğün Türküleri” Doç. Abülfez Amanoğlu (sayı 117); „Şuşa” Prof. Zemfira Seferova (sayı 120); „Anadolu’dan Azerbaycan’a” İsa Kayacan (sayı 124); „Azerbaycan’a Balkanlar’dan İlk Ödül „ Vesile Möhsümova (sayı 133); „Anar Kimdir?” (sayı 133); „Selam Dünya” Anar Rızayev (sayı 133); „Anar’dan Şiirler” (sayı 133); „Tarihimizin Şiir Hafızası” Anar Rızayev (sayı 133); „Mücadele Bugün de Var” Anar Rızayev (sayı 133); „Fikret Koca Tesellisi” Anar Rızayev (sayı 133); „Tanrıyla Sohbet” Anar Rızayev (sayı 133); „Altmışıncı Mayıs” Anar Rızayev (sayı 133); „Adi Bir Manzere” Naringül (sayı 134); „Azerbaycan’ın Doğal Lideri: Haydar Aliyev (sayı 135); „İlham Aliyev: Aydınlık Geceler” Elçin (sayı 135); „Dil Planlaması Bağlamında Azerbaycan Türkçesinin Görünümü” Yrd. Doç. Bilgehan A. Gökdağ (sayı 135); „Azerbaycanlı Şair Resmîye Sabir” (sayı 135); „Anar’ın Eserleri Türkiye Türkçesinde” Prof. Mehman Musaoğlu (sayı 135); „Azerbaycan- Türkiye İlişkileri Devamlı Gelişmektedir” Fettah Haydarov (sayı 135); „149 Sayılı Lisesi” Arzu Möhsümova (sayı 135); „Azerbaycan Halk Kültüründe Düğün ve Düğün Türküleri” Doç. Dr. Ebulfez Amanoğlu (sayı 135); „Azerbaycan Aşık Edebiyatı Geleneği” (sayı 135); „O Daima Çağdaştır” Prof. Bekir Nebiyev (sayı 135); „Ermenilerle Toplum Halinde Yaşamamın Azerbaycan’ın Tiyatro Eserlerinde Gösterilmesi” Doç. Dr. Tamilla Abbashanlı Aliyeva (sayı 140)...

Türkmen şair ve yazarların hikâye, şiir ve biyografilerin yer aldığı yazıların yanı sıra folklorik malzemeleri yayımlanmıştır.

Uluslararası arenada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti⁷ resmen tanınmamış olmasına rağmen “Bay” dergisinin sayfalarında Kıbrıs ve diğer coğrafyalarda yaşayan Türklerin ortak değerlerine vurgu yapan yazılar mevcuttur.

Hikâye, deneme, hatıra, oyun, röportaj tenkit, tanıtım, haber, bildiri, bibliyografya edebi türlerinde zengin içerikli yazılara yer veren “Bay” dergisinde başka dergi ve kitaplarda yayımlanmış eserlerden alıntı yazıları da yayımladığını görüyoruz. Dergide yayımlanan yazıların bir kısmı, Türkiye’de düzenlenmiş olan kongre ve seminerlere katılan Yugoslavyalı bilim adamlarının bildiri metinleridir bazıları ise Balkan coğrafyasında okunmasının önemli olduğu düşünülen Türk yazar ve araştırmacıların yazılarıdır. “Bay” bu sayede iki ülke arasında kültürel işbirliğinin nasıl sağlanabileceğinin güzel bir örneğini sergilemektedir.

„Bay“ın Kosova, Yugoslavya, Türkiye, Balkan ve Türk Dünyası edebiyatları arasında köprü görevi üstlendiğini söyleyebiliriz. Kosova ve Türkiye edebiyatları arasında üstlendiği bu önemli görevin en iyi şekilde “çeviriler” sayesinde amacına ulaşacağından; özellikle onlarca şiir, hikâye, deneme ve makaleyi çevirerek okuyucusuna sunma yolunu gitmiştir. Bu sayede o güne kadar bilinmeyen edebiyatlar birbirlerini tanımaya başlamıştır. Dergi ilk sayılarında edebiyat ve dil ile ilgili konulara yer vermiş sonrasında toplumsal değişime ve gelişime paralel olarak konu yelpazesini daha da genişletmiştir. Türkoloji bilim dalının ilgi alanına giren her türlü konu ele alınmaya çalışılmıştır.

Tablo 3: Bay dergisinde yer alan Türk Toplulukları, Türkiye ve Atatürk ile ilgili yazıların sayı ve sayfa numaraları

	Türk Toplulukları				Türkiye	Atatürk
	Kr.	Ah.	G	DT.		
Sayı/sayfa numarası	82/23-24	33/24	21/4	33/ 11	1/5	1/ 7
	83/32-35	91/27-29	22/10		11-12-13/17	2-3 /23
	86/42		26/9		17/10	14-15-16/12-16
	100/8-15		27/15		18/21	21/9
	100/15-19		34/4-9		18/22	36/3
	104/10		37/8		19/3	65/4
	120/35-39		37/20		26/10	65/15- 17
	127/2		38/8		33/18	65/18
	172/28-31		42-43-44/9		57/18	65/19-20
			45-46-47/3-16		63/10	65/21-22
			48/12		60/12	65/23
			52/27		94/16-27	65/25-26
			56/4		129/8-10	67/21
			57/25		130/3-4	81/26
			59/15		132/19-20	84/30-31
			59/24		137/ 23-25	93/20
			91/41-42		138/36	105/22
			94/21-23		142/25	115/3
			122/21		150/13-16	119/12
			129/38-39		150/37	126/7-8
			154/23		151/40-42	127/3
			167/31-39		156/15	151/11-13
					156/28-29	164/40
					158/37	167/ 18
					162/13	167/ 39
					164/37	170/ 35

⁷ Kıbrıslı Aşık Kenzi’de Rumeli Coğrafyası “ Harid Fedai (sayı 23); „Kıbrıs’ım Sarı Papatyam“ Zeynel Beksaç (sayı 30); „Kıbrıs ve Diğer Türk Ülkelerinde Söylenen Ortak Ninni ve Tekerlemeler“ Yrd. Doç. Mehmet Yardımcı (sayı 61); „Yugoslavya Halk Şiirinde Kıbrıs“ Osman Baymak (sayı 62); „Anadolu, Kıbrıs ve Balkanlar’da Ortak Maniler“ Yrd. Doç. Mehmet Yardımcı (sayı 62); Kıbrısname“ Kitabına Bir Bakış“ H. Rasim Güler (sayı 124)...

					165/31 165/34 166/3-6 166//27 168/20-32 169/24-30 170/36-39 171/42 178/40-42 179/28-29 179/32-35	171/15 176/17
Toplam	9	2	22	1	37	28

Özellikle Kasım 2000'de Atatürk⁸ özel sayısında Atatürk'ün Kökeni ve Gençlik Yılları, Atatürk ve Balkanlar, Atatürk ve Bağlantısız Siyaseti, Atatürkçülük İlkeleri gibi özgün yazıların yanı sıra Makedonya Türk Şiiri'nde Atatürk üzerine yazılmış şiirlere yer verildiği, Atatürk sevgisinin çok üst düzeylerde tutulduğu görülmektedir. Kasım ayına denk gelen her sayıda mutlaka Atatürk'ü tanıtmaya, anlamaya, sevdirmeye yönelik yazılar yayımlanmıştır. Türk Toplulukları arasında Gagauzlar, Kırımlılar, Ahıska Türkleri'ne ait yazılar mevcutken; Rusya Federasyonu içerisindeki Çuvaşlar, Yakutlar, Kazan Tatarları vb. diğer Türk topluluklarından bahseden herhangi bir bilgiye, habere rastlanmamıştır. Gagauz Türklerine⁹ ait yazılarda; etnik ve dini yapıları, konuştukları Türkçenin genel özellikleri, halk edebiyatı ürünleri, gelenekleri, modern Gagauz edebiyatının temsilcileri ve eserleri genel olarak akademisyenlerin kaleminden çıkmıştır. Özellikle Prof. Dr. Dionis Tanasoğlu'nun çalışmalarına yer veren "Bay" dergisi 90. sayısında "Gagauz Kardeşlerimizi Tanıyor muyuz?" başlığı altında Türk dünyasının uzun süre tanımadığı bir parçasını okuyuculara tanıtmaya gayreti içinde görülmektedir. Doğu Türkistan ile ilgili tek yazı 33. sayıda "Urimçi'den Alanya'ya Türk Dünyası ve Ortak Değerler" başlığı ile Dr. İrfan Ünver Nasrettinoğlu

⁸ "Atatürk'e Saygı –Kosova Türklerinin Milli Bilincinin En Önemli Belirtilerinden Biridir" İskender Muzbeg Şefikoğlu (sayı 1); "Atatürk'ü Bugün de Çok Seviyoruz" Altay Suroy Receptoğlu (sayı 2-3); "Atatürk –Ulusallaşma ve Türk Kimliği" Şecaettin Koka (sayı 2-3); "Atatürk'ün Edebiyat ve Sanat Görüşü" Cemali Tunalıgil (sayı 2-3); "Atatürk ve Gerçeklerimiz" İskender Muzbeg Şefikoğlu (sayı 2-3); "İlkokul ve Ortaokullarımızın Tarih Dersinin Programında Atatürk" Mr. Bedrettin Koru (sayı 2-3); "Yugoslavya Türk Şiirinde Atatürk" Raif Kırkul (sayı 2-3); "Özlüyorum Atatürküm" Suna Tanaltay (sayı 2-3); "Atatürk'ün İlkeleri ve Yazı İle Dil Devrimi" Cemali K. Tunalıgil (sayı 14-15-16), "Dil ve Atatürk" Yekta Güngör Özden (sayı 21); „Atatürk ve Rumeli Şairleri 2“ Ethem Baymak (sayı 36); „Atatürk'ün Kökeni ve Gençlik Yılları „ Muzaffer Tufan (sayı 65); „Makedon Türk Şiirinde Atatürk Konusunda Örneklemlerle Genel Bir Bakış“ Avni Engüllü (sayı 65); „Atatürk ve Balkanlar“ (sayı 65); „Manastırda Bir On Kasım“ Çiğdem Ülker (sayı 65); „Atatürk ve Bağlantısız Siyaseti“ Fevzi Karamuço (sayı 65); „Atatürkçülük İlkeleri“ (sayı 65); „Atatürk ve Gençlik“ Dursun Yaşa (sayı 65); „Manastır Askeri Kışlasına Ait Bir Arşiv Belgesi“ Prof. Refet Yinanç (sayı 65); „Atatürk Devrimlerinden Biri: Dil Devrimi“ İskender Muzbeg (sayı 67); „Batılılaşma Sürecinde Balkanlar ve Atatürk“ Doç. Mustafa Safran (sayı 115; 119. sayıda tekrar yayımlanmış.); „Salnamelere Göre Atatürk'ün Askeri İdadide Öğrenim Gördüğü Yıllarda Manastır Vilayeti“ Doç. Necdet Hayta (sayı 126); „Atatürk'ün Kosova'da Yaşayan Arnavut-Boşnak ve Rom'ların Kültürüne Etki ve Katkıları“ Ethem Baymak (sayı 127)

⁹ "Gagauzlar Mekanı" Vahit Ergin (sayı 22); „Gagauz Folklorundan“ Ahmet Erdoğan Vata (sayı 26); „Bir Gagauz Şairi Mina Köse“ (sayı 27); „Gagauz Halk Edebiyatı“ Prof. Dionis Tanasoğlu (sayı 34); „Gagauziya'da Yayınlanan Gazete ve Dergiler“ (sayı 34); „Gagauz Halk Fıkraları ve Nükteleri“ Çimpoş Lübov (sayı 34); „Gagauz Dili İle Deliorman Türkçesi Arasında Bir Kıyaslama“ Salih Baklacı (sayı 34); „Gagauz Türklerinin Dili ve Folkloru İle İlgili Araştırmalara Dair“ Doç. Dr. Hayriye Süleymanoğlu Yeniso (sayı 34); „Gagauz Edebiyatı Hakkında“ Prof. Dionis Tanasoğlu (sayı 38); „Gagauz Halk Adetleri“ Doç. Dr. Evdokia Sorocanu (sayı 42-43-44); „Basarabia Devrinde Edebiyatımız (XIX.- XX) Eni, Modern Gagauz Edebiyatı“ Prof. Dionis Tanasoğlu (sayı 48); „Gagauz Ressamı Mete Savaşan“ (sayı 52); „Gagauz Çağdaş Şiiri“ (sayı 56 s.4-27); „Stepan Kuroğlu'nun Yol Yıldızı“ Olga K. Radova (sayı 57); „Gagauz Şairi Stepan Kuroğlu'dan Şiirler“ (sayı 59); „Gagauzların Geleneksel Düşün Yemekleri“ Diana Nikoğlu (sayı 59); „Gagauz Kardeşlerimizi Tanıyor muyuz?“ A. Hayrettin Kalkandelen (sayı 90); „İki Lehçe, Bir Türkçe (Gagauz Lehçesi ile Yeşilyuva Kasabası Lehçesinin Mukayesesi) Şükrü Tekin Kaptan (sayı 91); „Çağdaş Moldavya Şiiri“ (sayı 91); „Gagauz ve Kosova Ağıtları ile Anadolu Ağıtları Üzerine Bir İnceleme“ Ömer Faruk Yıldızkaya (sayı 93); „Gagauzların Dini Dünyası“ Monal Kırmızı (sayı 93); „Sona Adiyeva'nın Şiir Kitabı Üstüne“ Hüseyin Rasim Güler (sayı 94); „Gagauz Edebiyatı Hakkında“ Prof. Dionis Tanasoğlu (sayı 95); „Gagauzlar Osmanlı Türklerinin Kankardeşleridir“ Dionis Tanasoğlu (sayı 122); „Gagauz Çeşitlemesi“ Dursun Özden (sayı 129)...

tarafından kaleme alınmıştır. Türk toplulukları¹⁰ içinde kırklı yıllarda yaşadıkları sürgün dolayısıyla vatansız kalan Ahıska Türkleri ve Kırım Türklerinin vatanlarına dönmeleri ile ilgili yazılar dikkat çekicidir. Dr. İrfan Ünver Nasrettinoğlu'nun imzasını taşıyan Kırım Türkleri lideri Mustafa Cemiloğlu'nun 60 yaşına girmesi münasebetiyle kaleme alınan yazı da önemlidir. Türkiye ile ilgili pek çok siyasi, sosyal hayata yönelik haberlerin yanı sıra Türkiyeli şair ve yazarların eserleri de dergi sayfalarında yer alır.

“Bay” dergisinin bulunduğu coğrafya açısından önemi öncelikli olarak temiz bir Türkçeyle yayımlanıyor olmasındandır. Balkan coğrafyasında Türkçenin unutulmaması ve doğru ve güzel kullanılması adına yaptığı hizmet hiçbir şeyle ölçülemez. Çünkü dilin kimlik kazanımındaki ve toplumsallaşmadaki yeri çok önemlidir. Benveniste'ye göre, fert ve toplum dil içinde ve dil aracılığıyla birbirlerini belirler. Dilden ayrı insana ulaşmak; onu kendine indirgenmiş ve ötekilerin varlığını tasarlamaya çabalarken bulmak mümkün değildir. Çağdaş Türk dili alanı, Balkanlar'dan Büyük Okyanus'a, Kuzey Buz Denizi'nden Tibet'e kadar uzanan yaklaşık on bir milyon kilometre karelik geniş bir alandır. Hem tarihî akışı içinde dilin kendi tabiatından kaynaklanan değişimler hem de coğrafya, farklı sosyo - kültürel çevrelerle ilişki vb. dış faktörlerle Türk dili, bütün dillerde olduğu gibi bir yandan değişmiş bir yandan da kollara ayrılmıştır. 20. yüzyıl Türk dili alanı dışarıdan şuurdu dil planlamalarına tâbi tutulduğu bir yüzyıldır. Kanaatimizce dilin bir milletin “manevi yaşantısının” tezahürü olduğu ve dilini kaybeden milletin yok olacağı düşüncesini romantik bir yaklaşım olarak değerlendirenlere, Rusların Çarlık Dönemi'nde başlatıp Sovyetler döneminde sistemli bir şekilde devam ettirdiği dil politikalarının sonuçlarını göstermek yeterli olur. Kısacası dil ile siyaset arasındaki ilişkinin giderek artan önemini, dilin kimlikteki rolü kadar, modern toplum ve modern devletin işleyişinde aramak lazımdır. Modern siyasi sistemlerin kişilerin katılımına dayandığı ve bu katılımı dilin merkezi bir rol oynadığı, eğitim ve yazılı ve sözlü basının büyük önem taşıdığı bilinmektedir.

Bu çerçevede şu ayrıntılara da dikkat etmek gerekir: **1.** Derginin bazı sayıları özel sayı olarak yayımlanmıştır. Balkanlar'da Türk Efsaneleri Özel Sayısı: Bu özel sayıda Yunanistan, Romanya, Arnavutluk, Bulgaristan, Makedonya ve Yugoslavya Türk efsanelerinin seçkin örneklerinin yanı sıra Anadolu efsanelerinin güzel örnekleri de verilmiştir. Çocuk Edebiyatı Özel sayısı; Bizim Sokağın Çocukları, Ninniler, Dalda Bir Çiçek, Damlalar, Ağaçlar Dile Gelse gibi kitaplarıyla çocuk edebiyatının önemli isimlerinden sayılan Necati Zekeriya'ya ayrıldığı görülmektedir. 118 sayı Yahya Akengin'e 137. sayı Kastamonu 10. Türk Dünyası Günleri'ne, 138. sayı Kırcaali'ye, 139. sayı Karacaoğlan'a ayrılmıştır.

2. “Bay Kitap Dizisi” ile elliye yakın sanat ve edebiyat araştırma kitabı Türk kültürüne kazandırılmıştır. Bunlardan bazıları: Ethem Baymak'ın “Rumeli Çeşitlemeleri”, İskender Muzbeg'in “Güneş Isıt Beni”, Cemali Tunagil'in “Mamuşa Türk Ağzının Özellikleri”, Esin Muzbeg'in “Karışık Duygular”, Hamit Altınparmak ve Altay Şuroy'un “Pirizren Camileri”; Ahmet Özütürk'ün “Anılarımın Yansımaları”, Osman Baymak'ın “Bilmeceli Şiirler”, “Yaşarlar Dize Dize”, “Aylardan Kalanlar”, “Kırımname”, “Ceviz Ağacı”, “Kosova Türk

¹⁰ „Ahıska Türkleri Vatanına Dönmeli“ Yusuf Sarvaroğlu (sayı 33); „Kırım Tatarları“ Nathan Hodge (sayı 100); „Kırım Düşünleri“ Ayşe Gençkol (sayı 100); „Kırım 2003 ve Mustafa Cemiloğlu 60 Yaşında“ İrfan Ü. Nasrettinoğlu (sayı 100); „Tekirdağ'da Bulunan Tatar Köyleri“ Kenan Oflaz (sayı 120) „Türkiye Efsaneleri“ Kadir Aslan – Bahaeddin Ögel (sayı 18); „Avrasya Türkçe Yayınlar Semineri –I“ Mücahit Mümin (sayı 26); „Türklük ve Türkiye“ Altan Deliorman (sayı 63); „Türkiye- Kıbrıs ve Balkanlar Türk Halk Edebiyatında Sihir/Büyük Şiirleri Üzerinde Bir Değerlendirme“ Ali Duymaz (sayı 90); „Türk Toplulukları Hangi Dinlere İnanıyor? Prof. Harun Güngör (sayı 91); „Tarihte Türk -Arnavut İlişkilerine Genel Bir Bakış“ Prof. Feridun Emecen (sayı 94); „Genel Olarak Türkiye ve Balkanlar (sayı 104); „Anadolu Türkmen Ağtıkları ile Kırım ve Dobruca Tatar Ağtıkları Üzerine Bir İnceleme“ Ö. Faruk Yıldızkan (sayı 104); „Balkanlar'da Müslüman Topluluklar ve Türkiye“ Erhan Türbedar (sayı 110); „Türkiye'nin Balkan Politikasında Balkan Müslümanlarının Yeri“ Erhan Türbedar (sayı 111); „Türkiye –Türk Dünyası İlişkilerine Kısa Bir Bakış“ N. Kemal Zeybek (sayı 122); „Balkan Ülkelerinin Dış Ticareti ve Türkiye“ Levent Ağaoğlu (sayı129); „21. Yüzyıl Başlarında Türkiye ve Balkanlar Jeopolitiği“ Süheyl Çobanoğlu (sayı 130)...

Şiiri Antolojisi”, Altay Suroy'un “Belgrad Camileri”, Mürvet Altinel'in “Taşıyıcı” vb. alanında özgün eserlerdir.

3. Balkanlar Türk Kültürüne Hizmet Ödülü ihdas edilmiş ve kurumlaşmış bu ödüller düzenli olarak verilmiştir: İlki Türkiye'den Feyyaz Sağlam'a verilen bu ödüle daha sonra Muharrem Tahsin, Prof. Dr. Dianos Tanasoğlu, Mücahit Mümin, Fahri Kaya, Altay Suroy Receptoğlu, Mustafa Ali Mehmet, Mustafa A. Kırımoğlu, İrfan Ünver Nasrattınoğlu, Yahya Akengin, Anar, Muammer Muşmal, İsmail Bozkurt, Hakkı Acun layık görülmüştür.

4. “Bay-İnci” dergisiyle başta Kosova Türk çocukları olmak üzere Balkanlar'daki Türk çocuklarına önemli bir yayın kazandırılmıştır. Bu yayının dikkat çeken yönü yazı kurulunun ilkokul öğrencisi olan çocuk yazarlardan oluşmasıdır. Geleceğin yeni Türk yazarlar kadrosunun temelini oluşturan bu dergi kısa öykülerle öğrencilerin seçkin yazı ve şiirlerine yer vermiştir.

SONUÇ: Her millet hatta her uygarlık dil, kültür, tarih mirasıyla dünyada yerini alır. Bireylerin kökleşmesi ve toplumsallaşması, bu mirasın içinde gerçekleşir. Halk kültürü ürünleri halk arasında mayalandığı için, halkın kültür yapısını ve dokusunu ortaya koyar. Halk kültürü toplumsal yaşamda birlikteliği pekiştirici, dayanışmayı artırıcı özelliklerini sürdürerek bir işlev üstlenir, halkın kendi kültürüyle yabancılaşmasını önler. Halk kültürü ürünlerinin halkın ortak duygu ve düşüncelerini dile getirmeleri bakımından Türk kültürünün korunmasında, yaşatılmasında önemli işlevleri vardır (Günay,1999:24). Balkanlar'da 20. yüzyılda yaşanan olaylar ve 21. yüzyılda küreselleşmeyle birlikte Türk kültürünün değişme, hatta unutulma gibi bir tehlikeyle karşılaşma ihtimali Türk kültürünün yeni kuşaklara aktarılması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Küreselleşme pek çok yönden gelenekten, kültürden, geçmişten kopmaları ve kırılmaları birlikte getirmesi gerçeğini yanında Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanları kaybetmesiyle başlayıp 21. yüzyıla kadar devam eden evlad-ı Fatihan olarak adlandırılan ve başka bayraklar altında yaşamak zorunda kalmış Türklerin uzunca bir süre baskı altında tutulduğu ve Türkiye Türkleri ile arasında doğal ve temel bağ olan Türkçe ve Türk halk kültürü de büyük baskılarla karşı karşıya kalması gerçeği Balkan aydınlarını harekete geçirmiştir. Türk kimliğinin reddi, ardından Türk dili ve Türk halk kültürünün de reddedilmesinin gündeme getirildiği bilinçli ve sistemli bir şekilde yürütülen politikalara rağmen günümüzde Türk dilinin, Türk halk kültürünün bu coğrafyada yaşamaya devam etmesinde milli kimlik, milli kültür ve ana dil arasındaki güçlü bağın bilincinde olan ve bu yolda çaba sarf eden Balkan Türk aydınlarının, bilim adamlarının ve sanatçıların rolü büyüktür.

1990 yılı sonrası dünyanın siyasi haritası hızla değişip yeniden yapılanma süreci ve Türklere, Türk kültürüne sistemli karşı politikalarda birleşen Balkan coğrafyasına hâkim devletlerle 1983 yılından itibaren Batı ülkeleriyle birlikte Balkanlar, Türk cumhuriyetleri ve Orta Doğu ülkelerine yönelik çok taraflı, daha çok ekonomik işbirliğini artırmaya yönelik Türk dış politika anlayışının da söz konusu coğrafyalarda yaşayan Türklerin sosyal ve kültürel yaşantılarında gözle görülür bir iyileşme sürecini başlattığı yadsınmaz bir gerçektir. Dış politikada, bu siyasal kültürün etkisi devam etmiştir. Türkler Sibiryadan, Balkanlar'a, Yemen'den Hindistan'a, Çin'e kadar çok geniş bir coğrafyaya yayıldığı, bu coğrafyalarda devletler kurduğu, birçok uygarlığa etki edip çeşitli uygarlıklardan aldığı kültür öğelerini de Türk kültürüyle yoğurduğu söylemi dış politikamızın önemli bir unsuru haline gelmiş, böylece Türkiye dışında yaşayan Türkler konusu Türkiye'nin gündeminde önemli bir yer tutarken dış Türklerin de Türkiye'yle ilişkisini yeni bir konuma oturttuğunu “Bay” ve benzeri dergilerde çıkan haberler vasıtasıyla takip edebiliriz. Kasım 1999'da “Yeni Dönem” isimli ilk özel haftalık gazeteyi takiben “Türkçem”, “Gerçek”, “Derya”, “Sofra”, “Medeniyet”, “İlke”, “Edeb”, “Petek”, “Zübeyde Hanım”, “Aydabir” ve “Bal-Tam Türklük Bilgisi” isimli Türkçe dergilerin yayımlanmaya başlaması bu sürecin somut sonuçlarındandır. “Birlik” gazetesinin çıkışından itibaren yayımlanmış olan “bütün gazete ve mecmualar, aynı zamanda kültürel ve

edebî ürünlerin bir deposu, fikir hareketlerinin yayılma aracı olarak önemli kaynaklardandır. Çünkü “Bay” da dâhil olmak üzere bu gazete ve dergiler Türk halkının Makedonya’da öz kültürünün yaşatılıp yaygınlaştırılmasına yönelik önemli bir başarıdır.

Sonuç olarak 1912 yılından 1951 yılına kadar Makedonya’da Türk varlığının resmen tanınmadığı, ulusal haklardan yoksun bırakıldığı dönemden geçmiş bir coğrafyada Türkçe, Türk kültürü ve geleneklerinin yaşatılmasına hizmet eden dergilerden biri olması hasebiyle “Bay” tarihi misyonunu başarıyla icra etmektedir. Yayın hayatı boyunca birçok zorlukla karşılaşmış, okur kitlesinin ilgisizliğinden yakınmış olan Osman Baymak’ın yönetimindeki “Bay” dergisinin; dile işlerlik kazandırma, nesiller arasında bağ kurma işlevi görme ayrıca kültür ve sanatı ön planda tutarak takdire şayan bir görev üstlendiğini söyleyebiliriz. İncelediğimiz toplam 180 sayısından yola çıkarak fikrî, sosyal, kültürel ve edebî yazılara yer verildiği; dil, tarih, basın, coğrafya, tenkit, kitap tanıtımı ve eğitim konularında yazıların yayımlandığı “Bay” dergisinin Balkanların siyasî, medenî, edebî yaşamına ait yazılarla öncelikle son yirmi yıllık döneme ait hassasiyetleri, Türk coğrafyasına bakışı, Türkler arasında yaşatılmaya çalışılan kültürel birlikteliği devam ettirmek, sonrasında ise Türkiye’ye yüklenen misyonu anlamak açısından çok önemlidir.

KISALTMALAR

A: Azerbaycan
Ah.: Ahıska
BT: Batı Trakya
B: Bulgaristan
Bl: Balkanların geneli
R: Romanya
BT: Batı Türkistan
DT.: Doğu Türkistan
G: Gagauz
K: Kazakistan
Kı: Kırgızistan
KK: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Kr: Kırım
Ö: Özbekistan
T: Türkmenistan

KAYNAKLAR:

AKSOY M. ve CEMREK M. (2010) ‘**Türk Dış Politikasında Kimlik Sorunsalı**’, **Türkiye’nin Değişen Dış Politikası**, (Der.) Cüneyt Yenigün ve Ertan Efeğil, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul.
AVCIOĞLU, D. (1979) **Türklerin Tarihi**, 5 Cilt, Tekin Yayınevi, İstanbul.
CANIM, R. (2000) “*Yirmi birinci Asrın Başında Balkanlarda Yaşayan Türkçe*”, Millî Eğitim Dergisi, sayı 148 Ekim, Kasım, Aralık.
CASTELLAN, G (1995) **Balkanların Tarihi**, (Çev. Ayşegül Yaraman- Başbuğu) Milliyet Yayınları, İstanbul.
DELİORMAN, A.. (2000) “*Türklük ve Türkiye*”, Bay Dergisi, Prizren, sayı 63 Ekim.
GÖKBEL, A. (2000) **Kıpçak Türkleri (Siyasî ve Dinî Tarihi)**, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul.
GÜNAY, U. (1999) “*Osmanlı İmparatorluğu ve Türk Halk Kültürü*” Osmanlı Kültür ve Sanat C.9 Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
HAFIZ, N. (1989) “*Bulgaristan’da Çağdaş Türk Halkı Edebiyatı*, Çevren Toplum, Bilim, Yazın ve Sanat Dergisi, Priştine, sayı 70, Mart-Nisan.
HAYBER, Abdülkadir (2001) **Makedonya ve Kosova Türklerinin Edebiyatı**, MEB Yayınları, İstanbul.

- KOLCU, A.İ. (2006) **Çağdaş Türk Dünyası Edebiyatı** c.II, (2.baskı), Salkımsöğüt Yayınları, Ankara.
- MAHMUD, K. (2006) **Divanü Lugat- it- Türk** Cilt 1, (5. Baskı) Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- ÖZKAN, N. (1997) **Türk Dünyası Nüfus Sosyal Yapı Dil Edebiyatı**, Geçit Yayınları, Kayseri.
- ÖZTUNA, Y. (1977) **Büyük Türkiye Tarihi –Türk Siyasî Tarihi ve Türk Medeniyeti Tarihi**, 12 Cilt, Ötüken Yayınevi, İstanbul.
- RECEPOĞLU, A. S. (2005) **Kosova’da Türkçe Yayınlar ve Kitaplar**, Rumeli Kültürü, İstanbul.
- TURAL, S. (1992) **Sorularla Cevaplarla Kültür, Edebiyat, Dil**, Ecdad Yayım-Pazarlama, Ankara.
- YARDIMCI, M. (1998) “*Makedonya ve Diğer Türk Yurtlarında Söylenen Ortak Atasözleri ve Deyimler*”, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, sayı:6, Güz.
<http://www.prizrenliler.org>

KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ
Yıl: 1 Sayı: 1 Eylül 1994